

РОЛЬ ЦИФРОВОЇ ДИПЛОМАТІЇ В СУЧАСНІЙ ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ДЕРЖАВИ

У статті проаналізовано поняття і історія виникнення цифрової дипломатії, варіанти назв та дефініцій, пов'язаних з цим явищем; цілі та її основні напрями; встановлені ознаки притаманні цифровій дипломатії; наведені приклади типових засобів її реалізації. Автори виявили проблеми, які виникають при здійсненні цифрової дипломатії, їх причини та наслідки, дали характеристику Твіттер-дипломатії, розглянули специфічні риси використання соціальних мереж у сфері міжнародних відносин. В статті зосереджена увага на основних новелах дипломатичної служби, які виникли в результаті науково-технічного прогресу і розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

Авторами було встановлено, що електронна дипломатія — це могутній інструмент регулювання міжнародних відносин, насамперед, завдяки її можливостям притягати увагу, підтримувати позитивні відносини у найбільш зручний спосіб у середовищі соціальних мереж.

Ключові слова: дипломатія, цифрова дипломатія, Інтернет, соціальні мережі, Твіттер.

Постановка проблеми. Сучасний світ в епоху комп'ютеризації суспільства, панування цифрових технологій постійно змінюється, формується через злиття технологій і людської діяльності. Використання новітніх технологій, соціальних мереж, медіа та гаджетів дає змогу по-новому вирішувати дипломатичні завдання та досягати основних цілей у зовнішній політиці держав. Головною метою цифрової дипломатії є вдосконалення комунікації між державами, просування зовнішньополітичних інтересів, обмін інформацією.

Очевидним є факт застосування інформаційно-комунікаційних технологій у дипломатичній роботі. В умовах світової пандемії, яка спричинена коронавірусом підсилюється актуальність використання цифрової дипломатії на міжнародній арені.

Метою дослідження є аналіз поняття і історії виникнення цифрової дипломатії, встановлення її ознак і особливостей.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням теми займалась велика кількість як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, серед яких В. Пермяков, Є. Зінов'єва, Н. Цветкова, Ф. Хансон, К. Серєда, Я. Турчин, чії роботи є важливим теоретичним підґрунтям вивчення питання цифрової дипломатії.

Виклад основного матеріалу. Людство в XXI сторіччі живе в світі інформації, головним постачаль-

ником якої, перш за все, є світова мережа Інтернет. За допомогою цифрових технологій, соціальних мереж та інших інструментів, кожен може створити та розповсюдити власну інформацію, — як правдиву, так і фейкову, — яка може за певних умов перетворитися на інформаційну бомбу.

Сьогодні соціальні мережі більшість науковців називають ефективним інструментом «м'якої сили». Цей термін ввів у політичну науку американський політолог Дж. Най, який характеризує його як мистецтво непримусового переконання [1]. Основним інструментом м'якої сили є міжнародне співробітництво у сфері освіти, науки, інформації, інноваційних проєктів.

Дипломатичні служби провідних держав світу використовують Інтернет для комунікації із громадянами країн перебування, проведення опитувань, надання необхідної інформації. Політичні еліти вміло застосовують інформаційно-комунікаційні технології у власних інтересах в межах власних держав та на міжнародній арені. Навіть в міністерствах закордонних справ вивчають основи медіаграмотності та роботи в соціальних мережах.

Раніше дипломатія вважалась відносно «закритою» сферою діяльності, сьогодні вона стає більш відкритою для звичайного громадянина, зокрема завдяки розвитку інформаційних технологій. Якщо

в роки «холодної війни» тільки держави могли здійснювати міжнародну комунікацію (через газети, радіомовлення), то сьогодні це загальнодоступна опція для більшості людей [2, с. 10].

Теорія цифрової дипломатії як складова політичної культури почала формуватися наприкінці ХХ століття. Саме в цей час світова спільнота усвідомила важливість імплементації нових ефективних методів дипломатії, які виходили б за межі офіційних політичних інститутів.

Сьогодні дипломатія, яка містить в собі елементи інтернет-активності з використанням електронних девайсів має ряд визначень: цифрова дипломатія, електронна дипломатія, е-дипломатія, дипломатія соціальних мереж тощо.

Зустрічаються й інші визначення. Серед них найчастіше використовують словосполучення «електронна дипломатія». Це пов'язано з роботами Ф. Хансона «Революція та Держдепартамент: розповсюдження е-дипломатії» та «Свіжоспечений та відправлений: е-дипломатія та Держдепартамент». Головною метою науковця була спроба систематизації програмної роботи в царині дипломатії. Хансон визначив електронну дипломатію як можливість використання інтернету та інших інформаційно-комунікаційних технологій задля досягнення та лобювання зовнішньополітичних цілей та інтересів держави. Більш того, він виділив 8 пріоритетних напрямів діяльності е-дипломатії: управління знаннями, публічна дипломатія, управління інформацією, консульська підтримка, реагування у надзвичайних ситуаціях, свобода інтернету, зовнішні ресурси і політичне планування [3].

Один із досить відомих дослідників в галузі новітніх цифрових технологій е-дипломатії Л. Пермяков, вживає термін «цифрова дипломатія», вкладаючи в нього подібне визначення. Окрім цього, він зазначає, що однією з головних характеристик держав, які живуть у інформаційному просторі є вимушена відкритість. І якщо не наповнити цей простір об'єктивною інформацією, то його наповнять інші учасники світових відносин, що може негативно вплинути на реалізацію зовнішньополітичних завдань [4].

Н. Цветкова в свою чергу користується терміном «публічна дипломатія Web 2.0» та відзначає, що основними її методами є розміщення радіо- і телепередач в мережі інтернет, розповсюдження у відкритому доступі літератури про внутрішню і зовнішню політику країн світу, моніторинг блог-простору, а також розсилка інформації за допомогою мобільних телефонів.

Дослідниця світової політики Є. Зінов'єва ототожнює терміни «цифрова дипломатія», «інтернет-дипломатія», «дипломатія соціальних мереж», «web 2.0. дипломатія», а їхнє змістоє значення трактує як

широке використання інформаційно-комунікаційних технологій, у тому числі нових медіа, соціальних мереж, блогів для здійснення державними структурами функцій у зовнішньополітичній сфері [5].

Тобто, цифрова дипломатія в широкому розумінні - це використання можливостей мережі Інтернет і інформаційно-комунікаційних технологій для вирішення дипломатичних завдань.

Проаналізувавши сутність цифрової дипломатії, можна виділити напрямки, де вона може стати ефективним ресурсом: по-перше, в галузі управління інформацією, по-друге, така дипломатія дозволяє здійснювати аналіз колосального обсягу інформації для використання у політичних прогнозах і стратегічному плануванні.

Основним інструментом здійснення цифрової дипломатії є соціальні мережі. Їх потенціал є те, що власники акаунтів одночасно стають постачальниками, споживачами та розповсюджувачами інформації. Facebook-дипломатія та Twitter-дипломатія створюють сприятливе політичне середовище для просування національних інтересів, дослідження громадської думки та вирішення суспільних проблем шляхом роботи з цільовими групами.

Серед соціальних мереж Twitter є важливим каналом політичної комунікації. Так, журналістка Єва Гардер вважає, що серед всіх соціальних мереж в світі саме Twitter є найбільш розповсюдженим в країнах Європи і США. Вона стверджує, що Twitter розробляє новий метод управління зовнішньополітичними зносинами між країнами. Маттіас Люфкенс, вивчаючи дипломатію в соціальних мережах, запропонував ввести термін «твіттер-дипломатія» для характеристики її використання главами держав, керівниками міжнародних урядових організацій та дипломатами для зближення позицій з міжнародних питань. Уряди тільки шести країн світу а саме - Лаосу, Мавританії, Нікарагуа, Північної Кореї, Свaziленду та Туркменістану, не мають офіційної присутності на цій платформі. Дослідження BCW (Burson Cohn & Wolfe) 2018 р. визначило 951 акаунтів в Twitter, з яких 372 особистих і 579 інституційних акаунти - голів держав і урядів, а також міністрів закордонних справ 187 країн [6].

Імплементуючи власну політику в середовище Twitter, міністерства закордонних справ, консульства, дипломатичні представництва, міністри закордонних справ, а особливо голови держав мають змогу розширити межі свого спілкування і дізнатись більше про думку та настрої громадянського суспільства. Таким чином, фактично стираються кордони в спілкуванні з громадськістю, як власної країни, так і за кордоном.

Серед відомих державних діячів, які використовують соціальні мережі в 2018 р., в трійці лідерів опинились: Дональд Трамп – президент Сполучених Штатів Америки, із кількістю 53 млн. підписників, Папа Римський Франциск – 47 млн. підписників та Прем'єр-міністр Індії Нарендра Моди – 43 млн. фоловерів.

Хоча Twitter-дипломатія покликає доповнювати традиційну дипломатію для кращого досягнення її цілей, негативні наслідки її використання іноді настають. Так, Дональд Трамп значно вплинув на популярність Twitter, але його імпульсивні твіт-пости стали причиною загострення реального конфлікту між США і КНР.

Ще одним несприятливим фактором застосування соціальних мереж є публікація постів без контролю їх змісту, що, по-перше, призводить до дезінформації та порушення інформаційної безпеки. По-друге, стає засобом маніпуляції суспільною думкою. Яскравий приклад – Єгипетська революція 2011-2013 р., яку навіть в ЗМІ називають першою «твіттерною» революцією, під час якої протестувальники використовували мікроблоги Twitter для координації своїх дій.

Протести в Білорусі, на думку деяких експертів, також значним чином координувались через соціальні мережі, зокрема, через Telegram-канали.

Але застосування цифрових технологій в багатьох випадках може бути дуже корисним для світової спільноти. В галузі консульської діяльності за допомогою цифрових технологій здійснюється обробка та підготовка візової документації, контакти з громадянами, які перебувають за кордоном. Головною перевагою застосування інформаційних технологій є вирішення питань та проблем оперативно, зокрема, при виникненні надзвичайних ситуацій.

Пандемія, спричинена коронавірусною інфекцією актуалізувала сьогодні використання цифрової дипломатії. У 2020 році проводились віртуальні саміти, конференції та зустрічі на міжнародному рівні. Україна у квітні 2020 року в режимі онлайн брала участь у Форумі безпекового співробітництва ОБСЄ, вперше відбулись онлайн-візити Прем'єр-міністра та Міністра закордонних справ до Німеччини. Ситуація, яка склалась в світі, продемонструвала, що переведення в цифровий формат значної частини міжнародних відносин є цілком реальним і корисним.

Вперше в історії саме інформаційно-телекомунікаційні технології стали ключовим засобом організації зустрічей, переговорів державних і політичних діячів. Вони також вирішують питання надання консульської допомоги громадянам, які перебувають за кордоном. Спілкування з громадянами відбувається шляхом використання цифрових ботів і каналів. Наприклад, в Естонії на сайтах державних органів ство-

рено Suve – бот, який надає інформацію щодо надзвичайної ситуації та коронавірусу естонською та англійською мовою, а на території Литви діє чат-бот viLTė. Посольства та консульства звернулися до цифрових каналів, щоб запропонувати і дати поради щодо процедури повернення громадян, а також продемонструвати солідарність з місцевим населенням, що постраждало від пандемії.

Наразі широкого розповсюдження набула дипломатія в медичній сфері, яка дає можливість придбати медичне обладнання і засоби захисту від коронавірусної інфекції. Завдяки Інтернет-технологіям з'явилась можливість обмінюватись досвідом лікування, краще скоординувати співпрацю на міжнародному рівні та здійснювати боротьбу із наслідками світової кризи.

Дипломатія в медичній сфері можливо буде сформована як окрема спеціальність, адже питання політики, охорони здоров'я міцно пов'язані.

Висновки. Таким чином, світові процеси мають вирішальне значення для міжнародних відносин, а складність подій змушує виробляти нові форми взаємодії та співробітництва держав. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій призводить до підвищення ролі соціальних мереж, які сьогодні є альтернативою традиційним засобам комунікації для отримання, поширення та обміну інформації.

За допомогою соціальних мереж політичні і дипломатичні еліти отримали змогу прямого спілкування з населенням, об'єднання співучасників політичного життя [7]. На нашу думку, необхідно використовувати потенціал цифрової дипломатії, враховуючи можливості інформаційного сектору для економіки, безпеки і державного управління.

Слабким місцем цифрової дипломатії залишається загроза «витоку» інформації, що потребує певних засобів забезпечення її захисту. В той же час такий вид комунікації відкриває нові можливості для обміну інформацією в режимі реального часу, що максимально прискорює зовнішньополітичну діяльність.

Незважаючи на постійні зміни, що відбуваються у світі, основним завданням дипломатії залишається захист та просування інтересів своєї країни усіма засобами.

Вона перш за все, базується саме на традиціях та усталених правилах. Досягнення науково-технічного прогресу спочатку не викликали довіри у дипломатів «старої школи». Звісно, цифрові технології не можуть повністю замінити вироблені століттями засади дипломатії, але їх адаптація під її цілі та функції позитивно впливає на шляхи реалізації основних завдань дипломатичної діяльності, підвищує ефективність її результатів і рівень відкритості та прозорості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Най Дж. Якщо у сусідів України різне бачення політики, досить важко підібрати шлях, який зацікавить всіх. Інститут Світової політики. 2011. URL: <https://glavcom.ua/publications/113741-dzhozef-naj-jakshcho-u-susidiv-ukrajini-rizne-bachennja-politiki-dosit-vazhko-pidibrati-shljah-jakij-zatsikavit-vsih.html>.
2. Степанов В. Ю. Цифрова дипломатія в інформаційному просторі. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2020. № 3. С. 5-10.
3. Турчин Я. Електронна дипломатія як важлива складова зовнішньої політики держави. *Інформація, комунікація, суспільство 2014*: матеріали 3-ої Міжнародної наукової конференції ІКС-2014 (м. Львів, 21–24 травня 2014 року). Львів, Славське: Національний університет «Львівська політехніка», 2014. С. 104–105. URL: ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/24747.
4. Булега К. І., Чарських І. Ю. Цифрова дипломатія як елемент зовнішньополітичної діяльності держав. *Вісник НАДУ. Серія «Державне управління»*. 2020. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/5447/5474>.
5. Турчин Я. Теорія і практика е-дипломатії у міжнародних відносинах. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/gileya_2013_74_149.pdf.
6. Овцера А. «Твіттер-дипломатія» як інструмент зовнішньої політики. *Травневі Студії*. 2019. Випуск 4. С. 181-184. URL: <https://jts.donnu.edu.ua/article/download/6899/6931>.
7. Літра Л., Кононенко Ю. Твіттер-дипломатія. Як новітні технології можуть посилити міжнародні позиції України? URL: <https://glavcom.ua/publications/119759-%C2%ABtviter-diplomatija.-jak-novitni-tehnologiji-mozhut-posiliti-mizhnarodni-pozitsiji-ukrajini-%C2%BB-doslidzhennja.html>.

REFERENCES

1. Nai Dzh. (2011). Yakshcho u susidiv Ukrainy rizne bachennia polityky, dosyt vazhko pidibraty shliakh, yakyi zatsikavyt vsikh. Instytut Svitovoi polityky. URL: <https://glavcom.ua/publications/113741-dzhozef-naj-jakshcho-u-susidiv-ukrajini-rizne-bachennja-politiki-dosit-vazhko-pidibrati-shljah-jakij-zatsikavit-vsih.html> [in Ukrainian].
2. Stepanov, V. Yu. (2020). Tsyfrova dyplomatiia v informatsiinomu prostori. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy - Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*, 3, 5-10 [in Ukrainian].
3. Turchyn Ya. (2014). Elektronna dyplomatiia yak vazhlyva skladova zovnishnoi polityky derzhavy. *Informatsiia, komunikatsiia, suspilstvo 2014: materialy 3-oi Mizhnarodnoi naukovo konferentsii IKS-2014 (Lviv, 21-24 travnia 2014 roku) - Information, communication, society 2014: Proceedings of the 3rd International Scientific Conference ICS-2014*. Lviv, Slavske: Natsionalnyi universytet «Lvivska politekhnik». P. 104–105. URL: ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/24747 [in Ukrainian].
4. Buleha, K. I., Charskykh, I. Yu. (2020). Tsyfrova dyplomatiia yak element zovnishnopolitychnoi diialnosti derzhav. *Visnyk NADU - Bulletin of NAPA. Ser. «Derzhavne upravlinnia»*, 9-12. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/5447/5474> [in Ukrainian].
5. Turchyn Ya. Teoriia i praktyka e-dyplomatii u mizhnarodnykh vidnosynakh. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/gileya_2013_74_149.pdf [in Ukrainian].
6. Ovtsera A. (2019). «Tvitner-dyplomatiia» yak instrument zovnishnoi polityky. *Travnevi Studii - May Studies*, 4, 181-184. URL: <https://jts.donnu.edu.ua/article/download/6899/6931> [in Ukrainian].
7. Litra, L., Kononenko, Yu. Tvitner-dyplomatiia. Yak novitni tekhnohii mozhut posylyty mizhnarodni pozytsii Ukrainy? URL: <https://glavcom.ua/publications/119759-%C2%ABtviter-diplomatija.-jak-novitni-tehnologiji-mozhut-posiliti-mizhnarodni-pozitsiji-ukrajini-%C2%BB-doslidzhennja.html> [in Ukrainian].

ОКЛАДНАЯ МАРИНА

кандидат исторических наук, доцент, доцент кафедры права Европейского Союза
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого,

СТЕЦЕНКО ВАЛЕРИЯ

студентка 4 курса 3 группы международно-правового факультета
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

РОЛЬ ЦИФРОВОЙ ДИПЛОМАТИИ ВО ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКЕ ГОСУДАРСТВА

В статье проанализированы понятие и история возникновения цифровой дипломатии, варианты названий и определений, связанных с этим явлением; цели и ее основные направления; определены черты, присущи цифровой дипломатии; приведены примеры типичных средств ее реализации. Авторы выявили проблемы, которые возникают при осуществлении цифровой дипломатии, их причины и последствия, дали характеристику Твиттер-дипломатии, рассмотрели специфические черты использования социальных сетей в сфере международных отношений. В статье сосредоточено внимание на основных новеллах дипломатической службы, которые возникли в результате научно-технического прогресса и развития информационно-коммуникационных технологий. Авторами было установлено, что электронная дипломатия - это мощный инструмент регулирования международных отношений, в первую очередь, благодаря ее способности притягивать внимание, поддерживать позитивные отношения наиболее удобным способом в среде социальных сетей.

Ключевые слова: дипломатия, цифровая дипломатия, Интернет, социальные сети, Твиттер.

OKLADNAYA MARYNA

PhD, Associate Professor at the Department of European Law of Yaroslav Mudryi National Law University,

STETSENKO VALERIA

4 year student, group 3, International law faculty of Yaroslav Mudryi National Law University

THE ROLE OF DIGITAL DIPLOMACY IN THE FOREIGN POLICY OF THE STATE

Problem setting. A modern word in the era of globalization, computerization of society, domination of digital technologies, is constantly changing, being shaped through the merger of technology and human activity. The using of new technologies, social networks, media and gadgets gives a new way to achieve diplomatic missions and the main goals of the current political powers. The main goal of digital diplomacy is to improve communication between states, communication of political interests, exchange of information.

The fact of application of information and communication technologies in diplomatic work is obvious. In a global pandemic caused by the coronavirus, the use of digital diplomacy in the international arena is growing.

Target of research. The purpose of research is the analysis of the concept and history of digital diplomacy, the establishment of its features and characteristics.

Analysis of resent researches and publications. A large number of both national and foreign scientists studied the topic, including V. Permyakov, E. Zinovieva, N. Tsvetkova, F. Hanson, K. Sereda, J. Turchin, whose works are important theoretical basis for studying the issue of digital diplomacy.

Article's main body. The theory of digital diplomacy as a component of political culture began in the late twentieth century. It was the time when the world community realized the importance of implementing new effective methods of diplomacy that would go beyond official political institutions. Today there are areas where it can be an effective resource: first, in the field of information management, and secondly, such diplomacy can analyze a huge amount of information in political forecasts and strategic planning. The diplomatic services of the world's leading countries use the Internet to communicate with citizens of the host countries, conduct surveys, and provide the necessary information. Political elites use information technologies in their own interests both in their own states and in the international arena. Even foreign ministries are learning the basics of media literacy and social media work.

Previously, diplomacy was considered a relatively «closed» field of activity, today it is becoming more open to ordinary citizens, in particular through the development of information technology.

Conclusions and prospects for the development. Global processes are crucial for international relations, and the complexity of events forces to develop new forms of interaction and cooperation between states. Of course, digital technologies cannot completely replace the centuries-old principles of diplomacy, but their adaptation to its goals and functions has a positive effect on the implementation of the main tasks of diplomatic activity and increases the effectiveness of results and the level of openness and transparency.

Keywords: diplomacy, digital diplomacy, Internet, social networks, Twitter.

Окладна М. Г., Стеценко В. Ю. Роль цифрової дипломатії в сучасній зовнішній політиці держави. *Право та інноваційне суспільство*: електрон. наук. вид. 2020. № 2 (15). URL: http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Okladna_Stetsenko15.pdf